

Tietoa tarinasta

Maria Lassila-Merisalo: *Tarinallinen journalismi*. Vastapaino, 2020.

Usein sanotaan, että elämme tarinoiden aikaa. Tarinoilla myydään tuotteita ja ideoita, viime vuosi-
na tarinallisuus on tullut myös tietoteksteihin, kirjoihin ja journalismiin. Faktatekstien tarinallisuutta ei ole vielä tarkasteltu kovin monessa julkaisussa, mutta tilanne on selvästi muuttumassa.

Maria Lassila-Merisalon *Tarinallinen journalismi* pohjautuu kirjoittajan väitöstutkimukseen, sen jälkeisiin havaintoihin ja kirjoittajan pitämiin koulutustilaisuuksiin. Kirja on kolmiosainen. Ensimmäisessä osassa opastetaan ja annetaan ohjeita tarinallisen jutun kirjoittamiseen. Toisessa osassa täsmennetään ohjeita erityisesti tarkastelemalla kriittisesti faktan ja fiktion rajankäyntiä. Kolmannessa osassa kirjoittaja antaa esimerkkejä tarinallisesta journalismista ja kertoo sen mahdollisuuksista.

Lassila-Merisalo lähtee liikkeelle tutusta ajatuksesta uutisen objektiivisuudesta. Toimittaja kerää faktat ja esittelee ne lukijoilleen. Lassila-Merisalo toteaa kuitenkin, että uutisenkin kohdalla objektiivisuus on usein vaikea saavuttaa. Tarinallisessa uutisjutussa objektiivisuus on vielä vaikeampi säilyttää, ja usein tarinallisuuden ideanakin on tuoda esille nimenomaan yksi näkökulma, johon lukija voi eläytyä. Joskus jutussa annetaan harha aiheen neutraalista ja tasapuolisesta käsittelystä ja otetaan mukaan kahden vastakkaisen

näkökulman edustajat, vaikka todellisuudessa toinen näkökulma olisi yleisesti ja laajasti tutkijoiden hyväksymä ja sen kanssa painoavoltaan samanlaisena esitelty näkökulma edustaa vain muutaman kriitikon ääntä.

Joskus tarinallisuus on jutussa helppo ratkaisu. Jollekin ihmiselle on tapahtunut jotain merkittävää tai kiinnostavaa, tai etsitään henkilö, joka on ollut kokijana jossain kirjoittamisen arvoisessa tilanteessa. Henkilöjutut ovat reportaasien lisäksi hyvin luontevia juttutyyppejä tarinallisuudelle. Jos jutun ytimenä on, että vaikeuksista päästään voittoon, toimittajalla on jo edessään valmis dramman kaari.

Tarinallinen journalismi on nimenomaan opaskirja, jossa edetään jutun suunnittelusta ja ideoinnista kertojan läsnäolon tasoon ja jutun rakenteeseen. Lassila-Merisalo neuvoo pohtimaan, herättääkö jutun asia tunteita tai liittyykö tapahtumiin henkilö, johon lukija voi samaistua. Perinteisen uutistekstin rakennetta voi verrata ylösalaisin olevaan pyramidiin, jossa tärkein asia kerrotaan ensin ja vähemmän tärkeät myöhemmin. Tarinallinen juttu rakennetaan toisin. Toki aloitus on siinäkin tärkeä, koska sillä kookutetaan lukija kiinnostumaan jutusta. Lassila-Merisalo esittelee monentyyppisiä aloituksia ja niiden hyviä puolia. Yhden aloituksen hän kieltää:

Kahvila-aloitus tulisi kieltää säännönmukaisesti lehdessä kuin lehdessä. Olemme saaneet lukea jo riittävän monta kuvausta kahvikuppeihin kilisevistä lusikoista ja haastateltavasta, joka istahtaa pöytään hengästyneenä, mutta niin hehkeänä, heittää uuden trenssinsä viereisen tuolin selkänöjälle ja alkaa kertoa uudesta ihmis-suhteestaan.

Kirjassa on myös lukijalle taroitettuja kirjoitusharjoituksia. Harjoituksissa opitaan mm. tuntemaan omia kirjoitustapoja, tekemään tikusta asiaa, rikastamaan tekstiä sekä löytämään tekstiin havaintoja ja tunnelmia.

Lassila-Merisalo on väitöksen-
sä jälkeen ohjannut tarinallisen kir-

joittamisen koulutuksia. Hän kertoo kirjan jälkisanoina, että aluksi hän keskittyi rohkaisemaan kurssilaisiaan tarinallisuuden käyttämiseen, myöhemmin hän on joutunut jopa toppuuttelemaan tarinaintoa ja korostamaan kriittisiä näkökulmia. Kirjan toisessa osassa hän käsittelee tätä aihetta. Totena julkaistussa tekstissä on tärkeää pitää huolta siitä, että erottaa toisistaan faktan ja fiktion. Tarinallisessa jutussa toimittaja tekee havaintoja ja tarkkailee, hän voi käyttää haastattelujen sijaan spontaania keskustelua jutun pohjana. Jutussa voi käyttää yhtä hyvin tieteellistä asiantuntijaa, ammatillista asiantuntijaa tai kokemusasiantuntijaa, mutta täytyy muistaa, että heidän kertomansa todistusvoima on eritasoista. Myös erilaiset kerrontatekniikat voivat viedä jutun lähelle toden ja epätoden rajaa, mutta Lassila-Merisalo korostaa, että journalistinen teksti ei koskaan saa mennä epätoden puolelle. Tarinallisessakaan jutussa toimittaja ei saa keksiä jutuunsa yksityiskohtia ainakaan kertomatta lukijalle, että tässä kohtaa arvailaan.

Kirjan kolmannessa osassa Lassila-Merisalo julkaisee uudeleen kolme suomalaista lehtitekstiä ja analysoi niitä tarinallisuuden kannalta. Esa Keron ”Bangkok” vuodelta 1986 käsittelee kirjoittajan omia kokemuksia Thaimaan prostituution maailmassa. Matti Kuuselan kirjoitus ”Armin kaunis päivä” vuodelta 2006 kertoo Armi-koiran viimeisestä päivästä ja luopumisen tuskasta. Ulla Ahvenniemen ”Tänään voin leikkiä Lainan kanssa” vuodelta 2017 kertoo leukemiaa sairastavan Laina-tytön elämästä tytön isän näkökulmasta.

Maria Lassila-Merisalon *Tarinallinen journalismi* on nimenomaan kirjoittamisen opas ja sellaisenaan erittäin kiinnostava. Kirjoittaja ei tarjoa yhtä ainoaa oikeaa tarinallisen kirjoittamisen mallia, vaan antaa neuvoja ja ohjeita, joiden avulla kokemattomampikin kirjoittaja löytänee itselleen sopivat keinot tarinallisen, journalistisen tekstin kirjoittamiseen. Suuri osa kirjan

ohjeista pätee tai on sovellettavissa myös muuhun kuin nimenomaan journalistiseen kirjoittamiseen, joten kirjasta voi hyötyä kuka tahansa kirjoittamiseensa tukea kaipaava.

MERJA LEPPÄLAHTI

Kirjoittaja on tietokirjailija ja kriitikko.